

Koltai Kornélia (1972) hebraista, nyelvtanár, egyetemi adjunktus az ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszékén. Kutatási területe a Héber Biblia nyelve és szöveggyománnya.

Főbb fordítástudományi tárgyú publikációi:

Péchi Simon kiadatlan Biblia-fordítása (1634). MTA Judaisztikai Kutatóközpont, Budapest, 2011.

„The Limits of the Transmission of the Hebrew Bible”: Eszter B. Gantner – Péter Varga (szerk.): *„Transfer – Interdisziplinär!” Akteure, Topographien und Praxen des Wissenstransfers*. Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, 2013, 165–185.

Legutóbbi írása az *Ókorban*:

„Berekesztett kert”: *Gondolatok a bibliafordítás korlátairól a 2010-es Énekek éneke fordítói verseny kapcsán* (2012/2).

Az ELTE BTK Ókortudományi Intézetének 2012-es fordítói versenyéről

A *Jesája* 28,7–22 díjazott műfordításai

Koltai Kornélia

Az Ókortudományi Intézet 2012-es műfordítói versenyéről

A 2011/2012-es tanév tavaszi szemeszterében az Ókortudományi Intézet – immár hagyományosan – műfordítói versenyt hirdetett hallgatói számára. A verseny egységes volt abban a tekintetben, hogy idegen nyelvről kellett mindenkinek magyar nyelvre fordítani, a kategóriák azonban (értelemszerűen) nyelvenként különböztek, illetve potenciálisan akár egy nyelven belül műnemenként (líra, epika stb.), sőt műfajonként is eltérhettek. Az intézet hallgatóinak tehát számos kategóriában lehetőségük nyílt a megmérettetésre. A tanszékek által oktatott valamennyi ókori és modern nyelvből fordítandó szövegeket az egyes kategóriák felelős oktatói jelölték ki.

Bibliai héber nyelvből 2012-ben is két kategóriát írtunk ki: külön kategóriában lehetett indulni a költői, illetve külön kategóriában a prózai szövegrészlet versenyfordításával.

Néhány mondat a kategóriák elnevezéséről

A korábbi, 2010-es kategória-elnevezéseket („Klasszikus héber vers”, „Klasszikus héber próza”) 2012-ben tudatosan megváltoztattam („Bibliai héber – poétikus szövegrész”, „Biblia héber – prózai szövegrész”). A nyelvtörténeti korszakolás szerint ugyanis a „klasszikus” csak egy rétegét képezi a Héber Biblia nyelvének,¹ hiába is lehet tágan értelmezni (például a „modern”-nel szembeállítva). Ugyanígy a „vers” kifejezés is félrevezető: bizonyos műfaji-tartalmi totalitást sugall, egy (és ugyanazon) alkotói individuummal a háttérben – ez a kitétel a Héber Biblia poétikus egységeire legfeljebb csak megszorításokkal (részben, szupraszegmentálisan stb.) alkalmazható.

Bár elismerem, hogy a szókapcsolatok így kissé körülményesebbé váltak, vesztettek egzotikumukból és gördülékenységükből – de az egzotikumnál és a zeneiségnél előbbre helyeztem a fogalmi precizitás érvényesítését: ezekkel a kategórianevekkel már világosan lefedhető az a nyelvi és műfaji réteg, amelyből a szövegek származnak.

A „névválasztásban” mindeközben azt a negatív szempontot sem hagytam figyelmen kívül, hogy a jó hangzás a mi esetünkben nem bír extra motiváló erővel.

A szövegválasztás indítékairól

A bibliafordítás általános nehézségeiről Waard–Nida összefoglalását² idézve már szóltam, és ugyanitt megfogalmaztam azokat a speciális kihívásokat is, amelyekkel egy egyetemi fordítóverseny során a Biblia fordítójának szembe kell néznie.³

Nem részleteztem ugyanakkor, hogy ha a korpuszt lecsupasztjuk, „megfosztjuk” szakrális jellegétől, és pusztán mint irodalmi alkotást vagy irodalmi szöveggyűjteményt szemléljük, művészi fordíthatóság tekintetében is milyen nagyfokú heterogenitást mutat. Ez részben annak köszönhető, hogy a Biblián belül is vannak irodalmi szempontból értékesebb – jól megformált, nyelvileg és képíleg igényes, eredeti, ki-

fejező –, illetve művészileg kevésbé jelentős szövegek. Egy versenyszituációban fontos, hogy számoljunk a lehetséges esztétikai hatásokkal, célszerű tehát olyan szövegekből válogatni, amelyek hiteles átültetésével a célnyelvi befogadó közönség esztétikai élményt él át. A „magas irodalom” közvetítésének szándéka termékenyítőleg hathat az alkotói tevékenységre, inspirálhatja a fordítót, és ideális esetben irodalmi érték, esztétikai minőség jön létre a fordítás eredményeként. Mivel azonban a kánon egészét tudomásom szerint még nem vizsgálták komparatív esztétikai-stilisztikai alapon – az irodalmi színvonalra-színvonalasságra tekintettel –, szövegválasztásom némi képp szubjektív értékítéletet tükröz.

A műfordításra való megfelelés ezenfelül az érthetőség kritériumával is mérhető. Nem szerencsés, ha olyan részlet kerül kiválasztásra, amelynek fordításáig *ad absurdum* el sem jut a versenyző, mert az eredeti jelentés megfejtésénél elakad. A Héber Biblia bővelkedik az olyan szakaszokban, amelyek – bár a „magas irodalmat” képviselik (persze azzal a megszorítással, hogy egyelőre nincsenek egzakt ismérvek a definícióra) – nagyon nehezen érthetők, mert pl. nem grammatikusak a mondatai (a fennmaradt kanonikus változatban), vagy mert szó- és nyelvhasználatukban elütnek a normától stb.

De természetesen az sem megoldás, ha egy olyan részt választunk, amely tartalmi egyszerűségében nem jelent kihívást a fordító számára, mert ezáltal nem jön létre valódi versenyhelyzet.

Mindezen megfontolásokból, hosszas mérlegelés után úgy döntöttem, hogy az Ókortudományi Intézet 2012-es műfordítói versenyére a „Bibliai héber – poétikus szövegrész” kategória versenyfeladatául a Jesája 28,7–22-t jelölöm ki.

A részlet több összefüggő egységből áll – Childs⁴ két nagy egységre bontja –, amelyek műfaja: fenyegető prófécia, „ítéletes orákulum”.⁵ A papok, hamis próféták és gonosz tanácsadók elleni fenyegető próféciák keletkezését a történetkritikai rekonstrukciók Szín-ahhé-eriba Kr. e. 701-es jeruzsálemi hadjárata előtti időszakra teszik.⁶ Csupán a Cion újjáépítéséről szóló jóvendülés (Jes 28,16–17a) nem illeszkedik ebbe a műfaji és időkeretbe, amelyet a kommentátorok egységesen késői szerkesztői betoldásnak is vélnek.⁷ Az elbizakodott, öntelt, korrupt vezetőréteg (papok, próféták, tanácsadók) elleni itéletes orákulumok bár állandó kellékei a prófétairodalomnak (így pl. kézenfekvő a kortárs Ámosz szakaszaival való egybevetés),⁸ a jesájai interpretáció mégis egyedülálló, kimagasló a maga nemében (különösen is a Jes 28,7–13).

Kimagaslík nyelvi-gondolati koherenciája, kommunikációs üzenetének fejlett kidolgozottsága; de kiemelkedő irodalmi teljesítményre vall (az alkotó) érzékletes ábrázolásmódja is, amely a rétegnyelvi, trágár és homályos kifejezésekben ölt testet. És éppen e nyelvi komplexitás, a szakaszban megnyilvánuló nyelvi leleményesség (a nyelvben, nyelvhasználatban rejlő lehetőségek adekvát kiaknázása, a nyelvvel mint a kommunikációs stratégia eszközével való tudatos bánásmód) az, amely nehézséget teremt a megértésben – mindenekelőtt a Jes 28,9–13-ban.

Mivel tehát a versenyre kiválasztott szövegrészlet legnehezebben érthető-értelmezhető részét a Jes 28,9–13-as egység képezi, fontos, hogy nyelvi és irodalmi sajátosságait kicsit részletesebben is áttekintsük.

A részlet tartalmi-fogalmi nehézsége abból adódik, hogy nem evidens, ki a beszélő, illetve hogy kiről beszél (9–10, 12),

valamint az sem, hogy mit mond (10, 13). Bár eligazít az értelmezésben a jellemző hangnem: a gúny és az ironia dominanciája, de az esztétikai minőség felismerése önmagában nem oldja meg a szemantikai talányt.

Childs szerint⁹ a 9–10-nek a beszélői kétséget kizáróan a próféta által ostorozott papok és hamis próféták. A kétértelmű szöveget (10) pedig csakis úgy lehet értelmezni, mint gúnyoló-dó megjegyzésüket, amellyel a próféta orákulumait az ábécét recitáló, értelmetlen gyerekbeszéddé degradálják. A 12–13-ban viszont a próféta az őt kifigurázó, zagyva, „összevissza” beszédet az asszírok idegen nyelvű, érthetetlen beszédévé minősíti át – azaz: a papok és a hamis próféták hamarosan a hódító-ostromló asszírok szájából fogják visszahallani azt az összefüggéstelen szöveget, amelyet a próféta szájába adtak. És amikor eléri őket a vég, belátják majd, hogy mindaz, ami a prófétától elhangzik, sőt az is, amit a prófétától hallani véltek vagy gúnyosan-kifigurázva-hamisan idéztek, beigazolódik.

A próféta tehát még a gúnyoló-dó papok és próféták őt „idéző” értelmetlen kifejezéseinek is értelmet ad a küszöbön álló asszír támadás megjövendölésével, s így módon saját fegyverüket fordítja ellenük: a gúnyoló-dók végül saját gúnyos kijelentésük áldozataivá válnak.

Blenkinsopp több lehetséges magyarázatot is felsorol,¹⁰ köztük azt is, amely szerint nem a papok és a hamis próféták a beszélők, hanem ellenkezőleg: ők azok, akikről a gúnyos megjegyzés szól. A 9–10 eszerint nem más, mint egyetlen retorikai kérdés, amellyel a „beszélő/író” arra „kérdez rá”, hogy az efféle papok és próféták képesek-e bárkit is bármire tanítani – a kisiskolás gyerekeken kívül, akik épp csak most kezdik az ábécét elsajátítani.

Blenkinsopp (ugyanitt) olyan példákat is idéz a kommentárirodalomból, amelyek az értelmetlen beszéd megfejtésére tesznek javaslatot. Ezek az értelmezések a nyilvánvaló hangszimbolikának, azaz a hangok által előidézett érzelmi-hangulati jelentéstöbbletnek csak másodlagos fontosságot tulajdonítanak, és a szavakat konkrét jelentéssel ruházzák fel. Így például a וצו-ot ‘parancs’-nak, a וק-ot ‘vonal’-nak feleltetik meg, vagy más, értelmes kifejezéssé egészítik ki (‘parancsolat-remény’; de: ‘ürülék-hányás’ is).

Összességében megállapíthatjuk: nem kis feladat visszaadni a Jes 28,7–22 magas irodalmiságát (nyelvi bravúrait, összetett esztétikai minőségét, retorikai komplexitását, kétértelműségeit stb.). A műfordítóversenyre beérkezett alkotások azonban arról tanúskodnak, hogy – bizonyos feltételekkel és határok között, de – igenis lehet!

A díjazott alkotások: a Jes 28,7–22 műfordításai

Az ELTE BTK hebraisztika szakán a 2011/2012-es tanév tavaszi szemeszterében meghirdetett „Biblia-fordítás: elmélet, gyakorlat” című MA-s kurzus hallgatói is részt vettek a 2012-es műfordítóversenyen, és a díjazott fordítások is tőlük kerültek ki. Az alábbiakban a három helyezett – a 3. helyezett Lesták Eszter, a 2. helyezett Nemeshegyi Dávid és az 1. helyezett Götz Andrea –, valamint a kiemelt különdíjas – Polyák Ágoston – műfordításait közöljük, rövid jellemzés kíséretében, amelyben közvetetten az elbírálás szempontjai is előkerülnek.

Felhívjuk kedves olvasóink figyelmét külön is a problematikus 9–13-as egység eltérő interpretációira az egyes fordításokban!

A díjazott alkotások között ugyanis láthatunk olyan megoldásokat (Lesták Eszterét, Nemeshegyi Dávidét), amelyek a zeneiség stílus eszközeit, a hangszimbolikát háttérbe szorítva a szavak eredeti/feltételezett jelentését adják vissza – bár kisebb hangsúlyt helyeznek így a poétikus-stiláris megjelenítésre, de olvasatuk szervesen illeszkedik a tágabb értelemben vett bibliai stiláris kohézióba és bibliafordítói tradícióba (vö. „ami homályos és emelkedett, az a bibliai stílus”-attitűd).¹¹

Találunk azonban az eredeti intenciót (szójátékot, esztétikai minőséget, kommunikációs stratégiát) érzéketlenül visszaadó variációkat is (Götz Andreáét, Polyák Ágostonét), amelyekben a forrásnyelvi kontextusba helyezésnél fontosabb fordítói elvnek bizonyul a prófétai mondanivaló: a jesájai üzenet autentikus közvetítése.

Lesták Eszter fordításáról

A 3. helyezést elért fordítás alkotója, Lesták Eszter a Biblia hű tolmácsolására törekszik. Erre utal, hogy meghagyja a bibliai versek számozását, valamint, hogy nyelviileg (szóválasztásban, grammatikai formák használatában) és fordítástechnikailag (a szó szerinti megfeleltetés preferenciájával) a bibliafordítói hagyományból merít. A funkcionális ekvivalencia háttérbe szorítását leginkább a verstani jellemzők terén érezzük, de még sincs hiányérzetünk, mert olyan fordításról van szó, amelyen átüt a szöveg szakralitása és e szakralitás iránti tisztelet.

Lesták Eszter fordítása (3. helyezés)

7. *És ezek is bortól tántorognak és a részegítő italtól tévelyegnek; pap és próféta tántorog a részegítő italtól. Elnyeletek a bor által, tévelyegnek a részegítő italtól, tántorognak a látásban, támolyognak a döntéshozatalban.*
8. *Mert minden asztal telve van ocsmány hányással, anélkül hogy hely lenne.*
9. *Kit tanít tudásra? Kivel érteti meg a tudósítást? Azokkal, akik tejtől el lettek választva? Azokkal, akik kebeltől el lettek távolítva?*
10. *Mert parancs van parancsra, parancs van parancsra; vonal van vonalra, egy kicsi itt, egy kicsi ott.*
11. *Mert dadogó ajakkal és idegen nyelven fog beszélni ehhez a néphez.*
12. *Az, aki ezt mondta nekik: Ez a nyugalom, adjatok nyugalmat a fáradtnak, és ez a pihenés. De nem voltak hajlandók meghallgatni.*
13. *És az Úr szava ez lesz nekik: parancs van parancsra, parancs van parancsra; vonal van vonalra, vonal van vonalra, egy kicsi itt, egy kicsi ott. Azért, hogy járjanak és hátra botoljanak, összetörjenek, törbe ejtessenek és elfogassanak.*
14. *Ezért halljátok az Úr szavát, gúnyolódók, akik uralkodnak ezen a népen, amelyik Jeruzsálemben van.*
15. *Mert ezt mondtátok: Szövetséget kötöttünk a halállal, az alvilággal kapcsolatban látomásunk volt, a túlára-*

dó korbácsolás, ha áthalad, nem ér el minket, mert a hazugságot tettük menedékünké és a csalásban rejtőztünk el.

16. *Ezért így szólt az Úr Isten: Lefektettem Sionban egy alapkövet, egy próbakövet, egy drága sarokkövet. Az alap meg van alapozva, aki hisz, nem siet.*
17. *És az ítéletet mérővonallá tettem, az igazságot színtevővé, és elsöpri a jégeső a hazugság menedékét és a rejtekhelyet elmossa a víz.*
18. *Befedetik a halállal kötött szövetségeitek, az alvilággal kapcsolatos látomásotok nem áll. A túlárado korbácsolás, ha áthalad, eltapos benneteket.*
19. *Akárhányszor elhalad, elkap benneteket, mert minden reggel áthalad, nappal és éjszaka és csak reszketés megérteni kinyilatkoztatását.*
20. *Mert rövidebb az ágy annál, hogy az ember kinyújtózhasson, és a takaró kényelmesebb annál, hogy beburkolózhasson.*
21. *Mert mint Perazim hegyén felkel az Úr, mint Gibeon völgyében haragra gerjed, hogy megtegye tettét, furcsa tettét, hogy véghezvigye munkáját, különös munkáját.*
22. *És most ne gúnyolódjatok, nehogy erősebbek legyenek köteleitek, mert döntő pusztítást hallottam a Seregek Úr-Istenétől az egész föld felett.*

Nemeshegyi Dávid fordításáról

A 2. helyezést elért fordítás alkotója, Nemeshegyi Dávid már merészebben él a funkcionális ekvivalencia kínálta lehetőségekkel. Az eredeti hatás kiváltása érdekében, ha kell, változtat is a forrásnyelvi szöveghez képest: néhol magyarázó betoldást iktat be, néhol pedig grammatikai cserét hajt végre. A felkiáltó mondatok sűrű használatával is az eredeti érzelmi-hangulati háttér dinamikus közvetítését célozza. A biblikus kerettől-milőtől azonban nem távolodik el: a versszámozás is ennek a szándéknak a kifejezését szolgálja – ám igazán biblikussá emelkedett irodalmi-prófétikus nyelvezete és fennkölt stílusa teszi.

Nemeshegyi Dávid fordítása (2. helyezés)

- 28: 7 *Ők is bortól támolyognak, és részegítő italtól dülöngélnek.
A pap is, a próféta is részegítő italtól támolyog, mindegyikük borban fulladozik, részegítő italtól dülöngél.
Még akkor is támolyognak, amikor látomásuk van, tántorognak a döntéshozatalkor!*
- 28: 8 *Minden asztal hányással van tele,
odapiszkoltak mindenhová!*
- 28:9 *Kinek adhat át tudást az ilyen?
Kinek magyarázhatja el a hallottakat?
Az anyatejtől elválasztottaknak? Netán az emlőről le-
szokottaknak?*
- 28:10 *„Sorminta az A betűből, aztán sorminta a B betűből!
Ebből is, abból is tanulj egy keveset!”*

- 28:11 *Ezért csak annyira fogják érteni azt, ami feléjük elhangzik,
mintha valaki dadogva vagy idegen nyelven beszélne hozzájuk.*
- 28:12 *Erről mondta nekik korábban az Úr:
„Ez a jó pihenőhely, itt adhattok pihenést a fáradtnak, ez itt a nyugvóhely!”
Ők mégsem hallgattak rá.*
- 28:13 *Ezért számukra az Úr beszéde olyan lesz, mint a betűkből álló sorminta.
Így ha járnak is, hátraesnek majd, összetörnek, csapdába esnek és fogságba kerülnek.*
- 28:14 *Halljátok hát az Úr szavát, ti gúnyolódók, akik vezetik ezt a népet Jeruzsálemben!*
- 28:15 *Ezt mondtátok:
„Szövetséget kötöttünk a Halállal, megállapodtunk a Seollal!
Ha majd jön a dühöngő áradat, nem söpör el minket,
Mert a hazugság lett a mi oltalmunk, és a hamisság rejt el minket!”*
- 28:16 *Ezért így szól az Úristen:
„Íme, én elhelyezek egy alapkövet Sionban, amely sablonul szolgál majd,
egy ritka sarokkővet, erős alappal.
Nem kell annak megfutamodnia annak, aki kitart mellette!*
- 28:17 *A jogosságot használom majd mérőzsinórként,
és az igazságot mérőónként,
jégeső söpri el a hazug oltalmat, a rejtekhelyet pedig víz önti el.*
- 28:18 *Vége lesz a Halállal kötött szövetségeknek,
nem lesz tartós a Seollal való megállapodásokot,
amikor jön a dühöngő áradat, eltípor titeket!*
- 28:19 *Bármikor eljön, elragad titeket!
Minden reggel eljön, nappal is és éjjel is!”
– Rettegésbe ejtő üzenet ez!*
- 28:20 *Rövid lesz az ágy a nyújtózáshoz,
szűkös lesz a takaró a takarózáshoz.*
- 28:21 *Az Úr felkel, mint az Áttörés-hegyi csatánál tette,
Tombolni fog, miképpen a Gibeon-völgyben is,
Bevégi munkáját – és az rendkívüli és példátlan lesz!*
- 28:22 *Ti pedig ne gúnyolódjatok a hallottakon,
Nehogy aztán bilincseitek még szorosabbra fűződjenek!
Tudom: az Úr, a seregek Istene elhatározta a pusztulást az egész föld felett!*

Götz Andrea fordításáról

Az első helyezést elért fordítás alkotója, Götz Andrea leszámol a biblikus kontextussal – legalábbis annyira, amennyire megengedik fordítási elvei. Így például a tulajdonneveket, valamint az ezekkel alkotott szókapcsolatokat hűen közvetíti – miközben magát a szöveget teljességgel mai szépirodalmi alkotássá alakítja át. Paradox módon azonban így tudja csak igazán hűen közvetíteni a jesájai nyelvi és képi világot, hiszen a verssorok,

a rímek, a ritmus, a stilisztikai-retorikai alakzatok, a szóképek mind-mind az eredeti (prófétai) kommunikációs funkciók (a profétai fenyítés, intés, rábeszélés, meggyőzés és felhívás) szolgálatában állnak. S az alkotás ezáltal – elsősorban is expresszív stílusának és mesteri megkomponáltságának köszönhetően – olyan esztétikai élményt nyújt, amelynek hatására már nemcsak az eredeti címzettek, hanem mi magunk is megszólítottá, érzelmileg érintetté válunk. Götz Andrea szépirodalmi adaptációja a funkcionális ekvivalencia ideáját valósítja meg: a Biblia üzenete átível saját korán, egyetemes méreteket ölt – és a mindenkori célnyelvi befogadóhoz ér el.

Götz Andrea fordítása (1. helyezés)

*De ők, a papok és a proféták,
ők is spiccesek és mélák,
bort és sört vedeltek,
tántorognak és remegnek,
ha víziójuk van, az dúlt és zavaros,
ha ítélkeznek, szavuk szűk és darabos.
Itt minden asztalt betérít az epés hányás
nincsen egy hely, ahol pucolni nem kell.
Mégis kinek akarná átadni a tudását?
Kinek magyarázná a kinyilatkoztatást?
Csecsemők vagy újszülöttek?
Némelyiknek már kinőtt a foga,
és nem szorul többé cumira.
– Blablabla, blablabla – így gagyogja –,
ez meg az, blablabla.
Dadogja majd valami idegen nyelven,
aki korábban ezt mondta nektek:
„itt van a nyugalom, itt van a pihenés
aki fáradt, annak az üdülés.”
Nem hittek neki.
És akkor szól hozzájuk az ÚR SZAVA,
azt mondja: „Blablabla, ez meg az,
blablabla.” Ettől lépten-nyomon
megbotolnak, hanyatt esnek,
csontot törnek, elvesznek
és lépre mennek.
Halljátok hát az Úr szavát,
gúnyos emberek, akik
uralkodtok Jeruzsálem
népe felett.
Ti így beszéltek:
– A halállal kötöttünk egyezséget, a Seollal
szerződünk le. Nem félünk a fergeteg
csapásától, nem árthat nekünk, mert hazugságból
emeltünk ellene gátat, cselszövésünk leple alatt
minket te nem láthatsz.
Ezért azt mondja az Úr:
Alapzatot fektetek le a Sionra, erős követ,
nemes követ,
akinek van hite, el tőle nem siet.
A törvény lesz a méret és az igazság a mérleg,
hazugok, cselszövők, gátastul-leplestül, jaj nektek.
Jégeső, sűrű ár elmossa a rejteket.
Az egyezés a halállal, a szerződés a Seollal*

*mind semmis, mintha vernének ostorral,
lever titeket az özönló víz.
Ahányszor kiönt, elkapja mindegyikőtök,
minden nap minden percében,
a rettegés lesz, ami megtanítja,
mit jelent az ÚR SZAVA.
Rövid lesz az ág és a takaró,
se kinyújtózni, se belebújni nem jó.
Haragra gerjed az Úr
és munkához fog látni,
mint a Pörácim-hegyen,
mint a Gibeón-völgyben,
valóra váltja döbbenetes,
váratlan tervét.
Elég legyen hát a csúfolódásból,
bilincsetek csak szorosabbra zárul.
Mert tudom, az Úr döntött,
pusztulás lesz a földön mindenütt.*

Polyák Ágoston fordításáról

Polyák Ágoston fordítását önállóan értékeltem a versenyben, mert a többiekétől különböző, sajátos fordítási típust (kulturális átértelmezés) választott: Jesája szövegét kiemelte a Héber Biblia nyelvi-kulturális kontextusából, és a mai magyar szociopolitikai, társadalmi helyzetre aktualizálta. A mai (posztmodern) valóság a verstípus (prózavers) evokálásával, az íráskép (központozás hiánya) és a nyelvhasználat szintjén is megjelenik. A fordítási típus megválasztásával hangsúlyt nyer az alkotó mondanivalója: a bibliai elbeszélések világa és a mindenkori jelen között „kiáltó a hasonlóság”.¹² A műfordítás tökéletes megfeleltetéssel illeszkedik az alkotó által kijelölt rendszerbe, és verstani szempontból is az egyik legjobb a mezőnyben.

Polyák Ágoston fordítása (kiemelt különdíj)

*bortól tántorog mámortól imbolyog
pap és politikus tántorog mámortól kábult bortól
imbolyog a mámorban tántorog az éleslátás
bukdácsol az ítélőképesség
mert minden asztal hányással van tele és szar van mindenütt
ugyan kit taníthatnának és ki értené dumájuk
karonülő vagy óvodás
hogy ne-ne-ne meg de-de-de
icipicit ebből icipicit abból
mert halandzsanyelven vagy hazugul beszél a néphez
aki ezt mondta nekik itt a béke hadd pihenjen a fáradt
itt a nyugalom aztán nincs belőle semmi
ezért az Igazság szava is
ne-ne-ne meg de-de-de lett nekik
icipici ebből icipici abból
így aztán folyton visszaesnek bedőlnek csalatkoznak
de figyeljete az Igazságra bohócok
akik a népen zsarnokoskodtok Budapesten
mert így szóltatok magatokban szövetségünk a halál
mert az alvilággal szerződötök
ha el is jön mint az ár a megtorlás minket el nem ér
mert a csalás a mi fedezékünk a hazugság rejtekünk
de az Igazság ezt mondja
erős alapra helyezem Európát hogy vízvázasztó legyen
értékes alappal szilárdítom meg hogy a ráhagyatkozónak
ne kelljen futnia
az emberi jogot teszem mércévé és a társadalmi igazságot
mérleggé
jég söpri el a csalás fedezékét a rejteket pedig a víz mossa el
feloszlik halálszövetségeitek szerződéseitek az alvilággal
érvényét veszti
és eljön mint az ár eltipor titeket
akárhányszor jön mindig elragad benneteket
hisz minden reggel eljön meg nappal és éjjel
már megérteni is iszonyú mindezt
mert rövid az ág a nyújtózáshoz a takaró a rejtőzéshez
és felkel az Igazság mint '45 május 8-án és mint
'56-ban felzúdul
hogy megtegye a váratlant hogy elvégezze a szokatlant
most pedig ne bohóckodjatok tovább nehogy szoruljon
a hurok
rájöttem hogy biztos a pusztulás
ezt követeli az egyetemes Igazságosság*

Jegyzetek

Az írás olvasható az Ókorportál bibliatudományi rovatában, a Koltai Kornélia és Götz Andrea által indított bibliafordítási cikksorozatban is (lásd <http://okorportal.hu/oktatas/bibliatudomany>). Aki a Héber Biblia fordításának elméleti és gyakorlati kérdései iránt érdeklődik, itt számos további érdekességet talál. *(A szerk.)*

- 1 Sáenz-Badillos 1996, 52.
- 2 Waard–Nida 2002, 251–253.
- 3 Koltai 2012, 50–52.
- 4 Childs 2001, 204.

- 5 Childs 2001, 207.
- 6 Jesája könyvének „asszír ciklust” alkotó mondásgyűjteményről, valamint a jesájai autenticitás kérdéséről jó összefoglalást ad Rózsa 1996, 98–99.
- 7 Lásd Blenkinsopp 2000, 393.
- 8 Lásd Childs 2001, 207; Blenkinsopp 2000, 388.
- 9 Childs 2001, 207.
- 10 Blenkinsopp 2000, 389.
- 11 Vö. Waard–Nida 2002, 12, 63, 67 stb.
- 12 Waard–Nida 2002, 57.

Bibliográfia

Blenkinsopp, Joseph 2000. *Isaiah 1–39, A New Translation with Introduction and Commentary*. New York.

Childs, Brevard S. 2001. *Isaiah*. The Old Testament Library. Louisville, Kentucky – Westminster.

Koltai Kornélia 2012. „»Berekesztett kert«. Gondolatok a bibliafordítás korlátairól a 2010-es Énekek éneke fordítói verseny kapcsán”: *Ókor* 11/2, 50–52.

Rózsa Huba 1995. *Az Ószövetség keletkezése I.* Budapest.

Sáenz-Badillos, Angel 1996. *A History of the Hebrew Language*. Cambridge.

Waard, Jan de – Nida, Eugene A. 2002. *Egyik nyelvről a másikra. Funkcionális ekvivalencia a bibliafordításban*. Ford. Pecsuk Ottó. Budapest.